

Riksmekleren

Årsmelding 2013

Hovedtrekk ved virksomheten

Generelt om virksomheten

Institusjonens oppgave er å mekle i interessetvister mellom partene i arbeidslivet, dvs. tvister om opprettelse eller revisjon av tariffavtaler. Hovedformålet er å hjelpe partene til å unngå konflikt og derved bevare arbeidsfreden.

Meklingsinstitusjonen er en faglig uavhengig institusjon som administrativt sorterer under Arbeids- og sosialdepartementet.

Tariffavtalene i Norge er vanligvis to-årlige, med adgang til regulering av de økonomiske forhold i mellomåret. I 2012 var det hovedoppgjør mens det i 2013 var et mellomoppgjør. De aller fleste meklinger foregår i perioden mars-juni.

Arbeidsmengden varierer betydelig mellom år med mellomoppgjør og år med hovedoppgjør. Dette henger sammen med at i privat sektor er mellomoppgjørene sterkere samordnet enn i hovedoppgjørene. For eksempel foregår mellomoppgjørene nesten alltid mellom hovedorganisasjonene, mens hovedoppgjøret oftest foregår på forbundsnivå. Både etter et hovedoppgjør og et mellomoppgjør vil det i privat sektor normalt være bedriftsvis lokale lønnsforhandlinger, men uten konfliktrett.

I offentlig forvaltning er oppgjørene alltid samordnet. Også i offentlig forvaltning vil det i etterkant normalt være lokale forhandlinger uten konfliktrett, men innenfor sentralt avtalte rammer. I offentlige foretak foregår forhandlingene på to nivåer, først sentralt mellom hovedorganisasjonene og deretter mellom de enkelte virksomheter og lokale arbeidstakerorganisasjoner. En løsning forutsetter enighet på begge nivåer.

I et hovedoppgjør vil, i tillegg til økonomiske spørsmål, både fellesbestemmelser og forhandlingsbestemmelser være oppe til revisjon. I et mellomoppgjør er det i hovedsak bare de økonomiske bestemmelser som revideres. Det forekommer også at partene i hovedoppgjøret blir enige om lønnsreguleringene også for andre avtaleår, slik at det ikke blir noe mellomoppgjør.

I Norge kan antall landsomfattende tariffavtaler anslås til mellom 600 og 700. De aller fleste i privat sektor.

Kretssaker

Kretssaker er et viktig arbeidsområde for Riksmekleren. I det alt vesentlige dreier det seg om krav om oppretting av tariffavtaler i bedrifter som ikke er organisert i en arbeidsgiverorganisasjon. Sakene som behandles av kretsmeklerne, har blitt færre i de senere år, så også i 2013. På den annen side har enkelte kretssaker medført noe mer arbeid enn tidligere, og utløst konflikter av noe lengre varighet enn det som har vært vanlig før. Etter avtale med departementet orienteres det fra Riksmekleren om kretssaker hvor meklingen har vært forgjeves og konflikt ikke har vært til å unngå.

Riksmeklinger

Riksmeklinger, dvs. meklinger knyttet til landsomfattende tariffavtaler der det legges ned forbud mot arbeidsstans, utgjør normalt hoveddelen av arbeidet. I 2013 har det vært mekling i 17 saker.

Tabell 1 Oversyn riksmeklingsaker

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Tingsløyning/trekk attende før mekling	6		14	3	4		7	3	7	
Tingsløyning under/etter mekling	10	1	5	3	6	11	15	7*	23	4
Meklingsløyning Framsett framlegg vedteke/til avstemming	88	10	84	9	24	21	62	16	42	10
Mekling avslutta utan resultat Konflikt	22	2	14	1	9	1	13	1**	17	2
Mekling avslutta utan resultat Ingen konflikt		1		1				1	2	1
Ferdig handsama saker i alt	126	14	117	17	43	33	97	28	91	17
Under handsaming	3				2					

* 2011-014 Tariffavtale som følger svensk rett - Medlingsinstituet Stockholm

** 2011-013 Streik iverksatt 20.05.2011. Avsluttet 22.05.2011.

Kretsmeklinger

Tabell 3 Oversyn krinsmeklinger

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Trekt attende/satt på vent før mekling	22	31	29	18	7	16	16	8	8	16
Tingingsløysing før mekling	15	35	16	20	2	22	9	21	5	17
Tingingsløysing under/etter mekling	25	13	16	14	8	12	13	14	7	10
Meklingsløysing Framsett framlegg vedteke/til avstemming		4	4			1			3	
Mekling avslutta utan resultat Konflikt			2	3	2	1	4		3	4
Mekling avslutta utan resultat Ingen Konflikt	28	5	12	6	10	1	8	4	5	4
Ferdig handsama saker i alt	90	88	79	61	29	53	51	47	31	51
Under handsaming	4	13	5	2	10	7		12	7	5

Om meklingsinstitusjonen i Norge

Meklingsordningen i Norge ble etablert ved den første arbeidstvistloven i 1916, og hovedtrekkene i meklingsinstitusjonen og meklingsordningen har vært relativt lite endret siden. Ved vedtakelsen av arbeidstvistloven 2012 (lov om arbeidstvister av 27. januar 2012 nr. 9 – i kraft 1. mars 2012, jf. kgl. res. av 27. januar 2012), ble enkelte av bestemmelsene som regulerer Riksmeklerens virksomhet undergitt en viss grad av tekstlig endring. Endringene i meklingskapitlet bygger på Riksmeklerens høringsinnspill, og fremstår i gjeldende lov som meget hensiktsmessige for meklingsinstitusjonen. Bestemmelsene ble dessuten ytterligere klargjort, og institusjonens navn ble endret fra Riksmeklingsmannen til Riksmekleren.

Fredsplikt

De grunnleggende spillereglene for partene i tariffoppgjørene finnes i arbeidstvistloven og i tjenestetvistloven. Tjenestetvistloven dekker statsforvaltningen mens arbeidstvistloven dekker hele arbeidsmarkedet ellers. Begge lovene har 2 viktige grunnregler:

- Det skal være arbeidsfred så lenge tariffavtalen gjelder. Det betyr at arbeidskamp (streik eller lockout) først kan iverksettes etter at tariffavtalen er utløpt.
- Konflikter kan ikke starte uten at meklingsprosessen først er gjennomført.

Interesstvister

Rettstvistene, dvs. juridiske tvister om innholdet i en tariffavtale som er inngått, behandles av Arbeidsretten. Meklingsinstitusjonen behandler bare interesstvister, dvs. tvister om hvordan lønn og andre arbeidsvilkår skal reguleres i en fremtidig tariffavtale. Ofte ender meklingsprosessen med at mekleren fremlegger et forslag til løsning. Skal meklingsprosessen da kunne føre frem, må begge parter akseptere meklingsforslaget. Ikke sjelden ender meklingsprosessen med at det oppstår enighet mellom partene om tariffavtalens innhold. I tilfelle legges partenes enighetsdokument med meklingsprotokollen. Dersom partene ikke finner å kunne bevege sine standpunkter, vil det ikke være grunnlag for å fremlegge noe forslag fra meklers side. I tilfelle ender meklingsprosessen med konflikt. Mislykket meklingsprosessen har mekleren ingen sanksjoner ovenfor partene.

Frister

For å kunne starte en arbeidskamp må konfliktvarsel sendes motparten. Som regel er det arbeidstakersiden som varsler plassoppsigelse. Slikt varsel må også sendes til meklingsinstitusjonen. I følge arbeidstvistloven må Riksmekleren i løpet av 2 dager ta standpunkt til om man vil legge ned foreløpig forbud mot arbeidsstans. Et slikt forbud nedlegges hvis Riksmekleren antar at «arbeidsstansen enten på grunn av bedriftens art eller på grunn av sitt omfang vil medføre skade for allmenne interesser». Terskelen er relativt lav, og praksis er at forbud nedlegges ved konflikter knyttet til landsdekkende tariffavtaler.

Etter at et midlertidig forbud mot arbeidsstans er nedlagt bestemmer arbeidstvistloven at meklingsprosessen må pågå i minst 10 dager før en av partene kan kreve den brutt. Deretter har mekleren 4 dager til å avslutte meklingsprosessen. Dette betyr at det minst vil gå 14 dager fra det midlertidige forbudet mot arbeidsstans til en konflikt kan bryte ut.

I følge tjenestetvistloven, som gjelder for statsforvaltningen, kan ikke arbeidskamp iverksettes så lenge meklingsprosessen pågår. Her har Riksmekleren inntil 14 dager på seg fra han orienteres om forhandlingsbrudd til meklingsprosessen starter. Deretter må meklingsprosessen pågå i minst 14 dager før en av partene kan kreve den avbrutt. Etter meklingsbrudd har mekleren ytterligere 7 dager på seg til konflikt kan iverksettes. Ved nedleggelse av midlertidig forbud mot arbeidsstans i kommunesektoren kan Riksmekleren beslutte at fristene i tjenestetvistloven og ikke arbeidstvistloven skal gjelde for meklingsprosessen.

Medarbeidere

Riksmeklerens kontor har nå følgende medarbeidere:

Riksmekler

Nils Dalseide ble i statsråd 21. juni 2013 oppnevnt som ny riksmekler med virkning fra 1. september 2013.

Administrasjon

Anne Kjuus Brænden
Bent Syver Halden

Kretsmeklere

Østlandet krets (Oslo, Akershus, Buskerud, Østfold, Hedmark og Oppland):

Konsulent Inger Tellefsen, Oslo
Lagdommer Dag Stousland, Bærum

Sørlandet krets (Vestfold, Telemark, Aust-Agder og Vest-Agder):

Lagmann Reidun Wallevik, Skien

Vestlandet krets (Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane):

Lagdommer Daniel Lunde, Bergen

Trøndelag krets (Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag):

Lagdommer Mats Stensrud

Nord-Norge krets (Nordland, Troms og Finnmark):

Lagmann Dag Nafstad, Tromsø

Særskilt oppnevnte meklere

Wenche Elizabeth Arntzen, Tingrettsdommer, Oslo

Geir Engebretsen, Sorenskriver, Oslo

Anne Cathrine Frøstrup, Kartverkssjef, Hønefoss

Inger-Marie Landfald, Tingrettsdommer, Sarpsborg

Bjørn Lillebergen, Lagdommer, Bergen

Carl Petter Martinsen, Lagdommer, Bergen

Nils-Henrik Mørch von der Fehr, Professor, Oslo

Richard Saue, Tingrettsdommer, Stavanger

Inger-Johanne Sletner, Siviløkonom, Jar

Merete Smith, Generalsekretær, Oslo

Kine Steinsvik, Advokat, Oslo

Elisabeth Stenwig, Advokat, Oslo

Administrative forhold

På bakgrunn av Stortingets behandling av Prop. 1 S fra Arbeidsdepartementet utarbeider departementet tildelingsbrev som gir de økonomiske rammene for Riksmekleren og en nærmere beskrivelse av bevilgningsmessige forutsetninger, institusjonens oppgaver samt

rapporteringskrav. Virksomheten ledes av Riksmekleren, som oppnevnes av Regjeringen for 3 år. Institusjonen har sitt kontor i Grensen 3, Oslo.

Økonomi

Regnskap 2013 Beløpene er i 1000 kr.				
Post	Regnskap 2011	Regnskap 2012	Budsjett 2013	Regnskap 2013
111 - Organiserte stillingshjempler	2218	2175	2800	2821
112.- Ekstrahjelp	139	506	100	127
113.- Bistillinger	387	1304	400	460
118. - Trygder	384	562	465	473
Sum lønnskostnader	3128	4547	3765	3881
121 - Maskiner, inventar	47	34	85	180
122 - Forbruksmateriell.	26	129	40	46
123 - Reiseutgifter	185	477	200	320
124 - Kontortjenester	103	110	100	107
125 - Konsulentbistand	107	29	50	149
126 - Service/vedlikehold	193	145	120	239
127 - Vedlikehold, drift maskin	229	100	90	80
128 - Vedlikehold, bygning		17	50	10
129 - Bygningers drift, renhold	2231	2317	2300	2165
Sum kjøp av varer og tjenester	3120	3358	3035	3296
Utgifter i alt	6248	7905	6800	7177
Budsjettramme inkl. tilleggsbevilgninger	6300	7695		6900
Refusjon av sykepenger	45	4		72
Inntekter i alt	6345	7699		6972
Mer/underforbruk	97	-206		-205

Riksmekleren og Arbeidsretten er begge administrativt underlagt Arbeids- og sosialdepartementet og lokalisert i samme bygning. Idet begge institusjoner har forholdsvis få ansatte, ble det i 2007 innledet samarbeid på det administrative området. Dette samarbeidet har bl.a. ført til felles telefonsystem og samkjøring av it-systemene. Det ble også samarbeidet når renholdskontrakten og husleieavtalen skulle reforhandles, i det kontraktene har mange likhetstrekk.

Høsten 2013 har Riksmekleren og Arbeidsretten gjenopptatt og videreutviklet samarbeidet med sikte på å skape driftsfordeler for staten og derved også besparelser. Vi samarbeider således om felles utdanning av saksbehandlere slik at begge institusjoner kan redusere sårbarhet ved vakanser av ulike slag, samt å yte brukerne best mulig service. I og med at Riksmeklerens ressursbehov mht medarbeiderkapasitet varierer så vidt sterkt med mengden innkomne meklingsaker, har vi også et samarbeid med Arbeidsretten om vikarer.

I det praktiske arbeidet samarbeides det i forbindelse med ferieavvikling og annet fravær.

Risikoanalyse mht måloppnåelse

I forbindelse med den løpende dialogen med Riksrevisjonen tok Riksmekleren opp alle statlige virksomheters plikt til løpende risikoanalyse, jf. Risikostyring i staten. I møte med Riksrevisjonen gjorde Riksmekleren rede for sin analyse av hvilke faktorer som er avgjørende for måloppnåelse og ressursbruk.

Som ovenfor angitt er målet å avverge streik og lockout så langt det er mulig, subsidiært å begrense antall virksomheter og personer i konflikt og atter subsidiært å begrense konfliktperiodens varighet.

Kritiske faktorer i Riksmeklerens virksomhet er:

- a) Å ha meklere med riktig bakgrunn, kunnskap og kompetanse i forhold til oppgaven
- b) Å ha meklere som er tilgjengelige for meklinger når Riksmekleren trenger dem
- c) Å ha tilgang til tilstrekkelig antall meklere til å kunne håndtere hovedoppgjør med forbundsvise meklinger, også i situasjoner med samtidige meklinger og eventuelle konflikter.

For å sikre høyest mulig grad av resultatoppnåelse har Riksmekleren høsten 2013 iverksatt følgende tiltak:

1. Rekruttering av flere uavhengige og kompetente meklere, for å kompensere for meklere som slutter og/eller av ulike grunner har redusert tilgjengelighet. Derved vil man kunne møte «topper» i meklingsvolum, som enkelte hovedoppgjør kan medføre.
2. Utarbeidelse av kompetanseutviklingsplan for meklingsfaglig kompetanseheving hos meklerne.
3. Sikring av vitenskapelig grunnlag for meklingsfaglige spørsmål, bl.a. ved utvikling av eget meklingsfaglig materiale, anskaffelse av faglitteratur av betydning for meklingen, og

systematisering og sikring av at faglitteratur er tilgjengelig for meklerne og befinner seg i Riksmeklers lokaler i Grensen 3.

Inkluderende arbeidsliv

Riksmekleren følger IA-avtalens regelverk. Arbeids- og sosialdepartementet er tillagt oppfølgings-ansvaret i forhold til avtalen.

HMS-arbeid

Riksmekleren og Arbeidsretten samarbeider også når det gjelder HMS-arbeid, og avviklet i 2013 felles hjertestarterkurs.

Tilgjengeliggjøring av offentlige data

Alt underlagsmateriale som blir benyttet under mekling er taushetsbelagt informasjon. Det er kun meklingsresultatet som – etter at det foreligger – ikke er undergitt taushetsplikt. Riksmekleren har derfor ikke tilgang på data som kan tilgjengeliggjøres utover det som offentliggjøres løpende på Riksmeklerens internettside (www.riksmekleren.no). I Meklingsregisteret på hjemmesiden er det gitt en detaljert dokumentasjon av alle riksmeklinger.

Informasjon

På våre internettsider (www.riksmekleren.no) publiseres løpende informasjon om meklingsvirksomheten med nøkkelinformasjon om hver meklingssak inkludert meklerens forslag. I tillegg er det publisert generelt informasjonsmateriell om meklingsprosessen til pressen. Det har videre vært behov for å informere utenlandske eiere/ delegasjonsdeltakere om norsk lovgivning og praksis når det gjelder meklingsarbeid. Det er derfor også utarbeidet informasjonsmateriell på engelsk.

Internettsidene er til stor nytte som informasjonskanal ovenfor interessenter (medier, organisasjoner og myndigheter) og som internt arkivsystem. Brukerinteressen speiler intensiteten i meklingsarbeidet. Antall besøkende på hjemmesiden er periodevis meget stor. Riksmekleren har til løpende vurdering om det skal gjøres endringer i grensesnittet og i andre elementer på hjemmesiden av hensyn til brukerne. Riksmekleren har ikke funnet behov for å foreta slike endringer i 2013.

Brukerundersøkelser

Riksmekleren har ikke gjennomført brukerundersøkelser i 2012. I forbindelse med markeringen av institusjonens 100-års jubileum kan det være aktuelt med analyse og forskning på brukere og brukertilfredshet.

Intervjuer, foredrag og seminar

Riksmekleren har også i 2013 holdt flere foredrag om institusjonens arbeidsoppgaver og funksjon. Riksmekleren blir jevnlig kontaktet av fagblader, tidsskrifter og aviser for å informere eller kommentere. Flere av de utnevnte meklerne er også aktive med forelesninger og kommentarer. Nåværende riksmekler har også deltatt i arbeidet med kommentarutgave til arbeidstvistloven 2012.

Det legges vekt på å være imøtekommende overfor henvendelser om besøk, intervjuer eller foredrag fordi slike aktiviteter er en viktig del av arbeidet med å spre forståelse for og informasjon om tariff forhold og meklingsarbeid. På den annen side må hensynet til hovedoppgaven, å sikre mest mulig arbeidsfred prioriteres foran alle andre oppgaver.

Mottak av delegasjoner fra andre land

Mekling i interessetvister er en konfliktløsningsform som de fleste land har behov for å finne gode ordninger for. Riksmekleren legger vekt på internasjonalt samarbeid om mekling i tariff tvister.

Riksmekleren har således et godt og omfattende samarbeid med meklingsinstitusjonene i de andre nordiske land i form av møter og utveksling av meklingsfaglige produkter. I 2013 hadde Riksmekleren besøk av en islandsk delegasjon.

Riksmekleren er også opptatt av å bidra til å styrke det internasjonale samarbeidet, og stiller alltid opp ved henvendelser fra arbeidslivets parter, f. eks. NHO og LO, og fra FAFO og andre organer/institusjoner som driver med internasjonalt arbeid. I 2013 holdt nåværende riksmekler således foredrag for delegasjoner fra Swaziland (30.01.13), Bulgaria (16.05.13) og Tunisia (13.11.13).

Årlig fagseminar for meklerkorpset

Riksmekleren besluttet i september 2013 at kompetanseutvikling av meklerne skal være et sentralt verktøy i arbeidet med å bistå tariff partene til å finne samarbeidsløsninger og derved å unngå eventuelle unødvendige konflikter. I 2013 er det således arbeidet med seminaret i 2014, og samtidig lagt en langsiktig plan for utdanning av meklerkorpset.

Også i 2013 har meklerne vært samlet til et todagers seminar med evaluering av arbeidet, interne diskusjoner og med bidrag fra eksterne foredragsholdere.

Markering av institusjonens 100-års jubileum

Riksmekleren som institusjon er 100 år i 2016. I den anledning er det startet opp et arbeid for å forberede denne markeringen. I 2012 ble det etablert en egen arbeidsgruppe ledet av Arbeidsdepartementet. Arbeidsgruppen forøvrig består av representanter fra organisasjonene samt Riksmekleren. I september 2013 gjenopptok Riksmekleren arbeidet med å detaljere og konkretisere innholdet i et jubileumsskrift for publisering i tilknytning til jubileet. Riksmekleren har således foreslått emner til artikler og mulige forfattere, samt gått inn for at det også skal lages en artikkel om Riksmeklerens historie i det aktuelle jubileumsskriftet. Arbeidet med jubileumsskriftet har vært prioritert høsten 2013 og arbeidet med dette vil fra Riksmeklerens side bli ytterligere forsterket i 2014. Arbeidet med selve jubileumsseminaret vil bli slutført senere, og har ikke vært prioritert i 2013.

Miljø

Riksmekleren er opptatt av å integrere miljøhensyn i driften av institusjonen.

Tiltak

Renhold	Det blir krevd bruk av miljøvennlige produkter.
Innkjøp	Leverandør med miljøprofil skal velges der det er mulig.
Papirforbruk	Standard tosidig utskrift i s/h.
Avfall	Institusjonen benytter gårdeiers rutiner for kildesortering.